

ОСОБЛИВОСТІ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ ПРИ ВИВЧЕННІ ПРОФЕСІЙНИХ ХВОРОБ В УМОВАХ КРЕДИТНО- МОДУЛЬНОЇ СИСТЕМИ

Гречана Т.О., Ярмола Т.І.

Відомо, що основним завданням медичних вузів є підготовка висококваліфікованих фахівців, здатних задовольнити потреби населення у профілактиці та лікуванні хвороб. Досягти виконання цього завдання можна шляхом використання нових технологій та активних методів навчання. Одним із провідних напрямків підвищення ефективності вивчення професійних хвороб в умовах кредитно-модульної системи є інтенсифікація навчального процесу. Чільне місце в цьому процесі посідає самостійна робота. Згідно з положенням про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах самостійна робота студентів становить близько 1/3 загального обсягу часу, відведеного для вивчення кожної дисципліни.

Серед засобів і методів, що формують навички самостійної роботи, важливе місце належить програмованому методу навчання. У сучасній педагогіці цим терміном називають таку організацію діяльності тих, що навчаються, за якої відбувається безперервне програмне управління їхньою самостійною роботою за рахунок установлення зворотного зв'язку. Програмно-цільові настанови вивчення професійних хвороб, на наш погляд, є основою самостійної роботи. Характерні особливості програмованого навчання такі:

- навчання проводиться за програмою, що регламентує послідовність дій;
- навчальний матеріал дозується за смисловою ознакою;
- установлюється постійний зворотний зв'язок із засвоєння кожної порції інформації за допомогою контролю з боку викладача або самоконтролю;
- в умовах масового навчання досягається високий ступінь індивідуалізації в засвоєнні матеріалу серед тих, що навчаються та мають різні здібності.

Зазначені принципи програмованого навчання спрямовані на покращання зворотного зв'язку між тими, хто навчає, та тими, хто навчається. Це дозволяє

інтенсифікувати навчальний процес, зробити його керованим, тому що з'являється можливість корекції навчання залежно від глибини засвоєння навчального матеріалу.

Реалізація самостійної роботи студентів потребує постійного контролю з боку викладача. Ураховуючи зміни економічних відносин у країні та динамічний розвиток науки й новітніх технологій у медицині, керування самостійною роботою студентів дозволяє формувати в них самостійність, здатність прийняття рішення в складній ситуації, схильність до творчої пізнавальної роботи.

Інтенсифікувати процес навчання можна за рахунок реалізації принципів наукової організації праці викладачів та студентів через планування самостійної роботи студентів на кафедрі, створення викладачами методичних розробок для самостійної аудиторної та позааудиторної роботи, розробки системи об'єктивного контролю знань. Відомо, що аудиторна та позааудиторна самостійна робота студентів значно підвищує їхні фахові можливості, сприяє розвитку соціально активної особистості.

Місце програмованого навчання у вивченні професійних хвороб визначається методиками, які вказують, на яких заняттях, темах і розділах слід використовувати елементи програмованого навчання для підвищення їхньої ефективності. В одних випадках - це вивчення нового матеріалу, в інших – виконання завдань та розв'язання ситуаційних задач, застосування комп'ютерного контролю. Однак у всіх випадках підвищення ефективності досягається за рахунок безперервного контролю знань тих, хто навчається. Індивідуалізація навчання цим методом дає можливість незалежно від усієї групи регулювати швидкість і порядок опрацювання навчального матеріалу з метою виявлення й подальшого врахування особливостей кожного студента.

Відомі різні організаційні форми реалізації програмованого навчання як за способом завдання навчаючої програми, так і за способом здійснення зворотного зв'язку. Однак, незважаючи на позитивні риси програмованого

навчання, не можна не зважати на деякі його недоліки. Так, у цій системі відсутнє управління діяльністю студентів та обмежений виховний вплив.

Одним із засобів активізації пізнавальної діяльності та підвищення ролі самостійного мислення у практиці сучасної вищої школи є проблемне навчання. Головне поняття проблемного навчання - проблемна ситуація. Проблемні ситуації при вивченні професійних хвороб моделюють у навчальному процесі такі протиріччя, які потребують творчого вирішення. Однією з характерних особливостей проблемного навчання є те, що для розв'язання поставленої проблемної ситуації студент має самостійно вивчати новий матеріал за підручниками та навчальними посібниками, користуватися сумою раніше засвоєних знань, звертатися до інших інформаційних джерел, розв'язувати ситуаційні завдання і тести тощо.

Однією з постійних проблем навчання є активізація особистості та ефективніше використання її творчого потенціалу. Наслідком навчального процесу має бути розвинена особистість з її індивідуальними властивостями, для якої має бути забезпечене об'єктивне оцінювання знань, умінь та навичок, здобутих у процесі навчання. Цілком очевидно, що разом з удосконаленням системи оцінювання знань неодмінно має вдосконалюватися і технологія навчання. Складовою нових технологій навчання є модульно-рейтингова система. Вона приваблює тим, що, набравши певну кількість балів, студент одержує позитивну оцінку і звільняється від подальшого складання іспиту. Ефективність упровадження та використання модульно-рейтингової системи оцінювання знань стане значно вищою, якщо будуть розроблені єдині та чіткі критерії формування змісту модулів із кожної дисципліни, що вивчається. Важливим є також удосконалення системи оцінювання знань та накопичення балів, визначення етапів і термінів виконання окремих завдань. У цьому контексті доцільно дисципліну представити як певну кількість модулів, кожен із яких має складатися з одного або кількох теоретичних розділів. У модулі передбачається також написання рефератів, виконання певної кількості практичних занять і лабораторних досліджень, проведення наукових

досліджень та складання звітів, оформлення історій хвороб, участь у клінічних обходах тощо.

Плануючи самостійну роботу, викладач визначає види робіт, які студент має виконати. Крім засвоєння теоретичного матеріалу, відпрацювання практичних навичок, необхідно певну увагу приділяти самостійним розв'язанням ситуаційних задач. Ситуаційні задачі мають бути проблемними, дуже чіткими, охоплювати проблеми діагностики, лікування та надання невідкладної допомоги в невідкладних станах. Тести мають бути комплексними, містити питання з параклінічних дисциплін. Такі завдання дають можливість оцінити вміння майбутнього лікаря вирішувати біля ліжка хворого необхідні організаційні та тактичні питання, пов'язані з діагностикою і лікуванням хворого. Крім того, під час самостійної роботи при вивченні професійних хвороб необхідно опанувати навичками та вміннями обстежити хворого на професійну хворобу, заповнити необхідну правову і медичну документацію, обґрунтовано підготувати пацієнта до огляду на МСЕК. Серед першочергових завдань є також відпрацювання алгоритму надання невідкладної допомоги при гострих і хронічних професійних отруєннях, знання механізму дії та схем застосування специфічних антидотів у загальній структурі патогенетичної та симптоматичної терапії.

Отже, формування майбутнього лікаря - всебічно розвиненої особистості, справжнього фахівця своєї справи - складний і специфічний процес, який характеризується великою кількістю взаємозв'язків та взаємодією педагогічних, організаційних і технічних засобів. Важливим елементом самостійної роботи в навчальному процесі є оцінка його стану, розвитку та відповідності поставленій меті. Оптимізація методів контролю знань студентів у навчальному процесі можлива за умов застосування модульно-рейтингової системи навчання та широкого використання комп'ютерних технологій.